BREDEMEIER

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT FRANCIS G. JACOBS

föredraget den 28 februari 2002 [1]

1. Skall det vid beviljandet av särskilda referenskvantiteter inom ramen för den gemensamma organisationen av marknaden för mjölk och mjölkprodukter anses utgöra ett förvärv genom "arv eller en överlåtelse som motsvarar arv" om en jordbrukare på förmånliga villkor arrenderar sin svärfaders jordbruksföretag som hans maka så småningom skall ärva? Det är i korthet denna fråga som Niedersächsische Oberverwaltungsgericht, Tyskland, har ställts inför och som den har bett domstolen om hjälp med att besvara.

Systemet med mjölkkvoter

2. Den gemensamma organisationen av marknaden för mjölk och mjölkprodukter har haft en komplicerad och tidvis turbulent historia, där domstolen har haft sin roll att spela. Lyckligtvis är det inte nödvändigt att här återge hela historien, utan det räcker att erinra om några av de mer framträdande etapperna för att ge tillräcklig bakgrund.

3. Den nuvarande gemensamma organisationen inrättades år 1968 [2] och byggde huvudsakligen på prismekanismer. Denna tillit till prismekanismerna ledde till överproduktion och det blev nödvändigt att vidta strukturella åtgärder för att kontrollera situationen. En av dessa åtgärder [3] innebar att producenterna kunde få bidrag för avstående från saluförande om de åtog sig att avstå från all mjölkproduktion under en femårsperiod. Överproduktionen fortsatte emellertid och år 1984 [4] infördes ett system med produktionskvoter enligt vilket mjölkproducenterna beviljades en "referenskvantitet" som beräknades på grundval av deras produktion under ett av de tre föregående åren, och all försäljning utöver denna kvot belades med en "tilläggsavgift".

4. Det uppstod emellertid problem till följd av samverkan mellan de två systemen.

1 — Originalspråk: engelska.

2 — Rådets förordning (EEG) nr 804/68 av den 27 juni 1968 om den gemensamma organisationen av marknaden för mjölk och mjölkprodukter (EGT L 148, s. 13; svensk specialutgåva, område 3, volym 2, s. 52): Ett tidigare system existerade emellertid sedan år 1964.

3 — Rådets förordning (EEG) nr 1078/77 av den 17 maj 1977 om införande av ett bidragssystem för avstående av saluförande av mjölk och mjölkprodukter och för omställning av mjölkkobesättningar (EGT L 131, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 8, s. 215).

4 — Rådets förordning (EEG) nr 856/84 av den 31 mars 1984 om ändring av förordning (EEG) nr 804/68 om den gemensamma organisationen av marknaden för mjölk och mjölkprodukter (EGT L 90, s. 10; svensk specialutgåva, område 3, volym 17, s. 95), rådets förordning (EEG) nr 857/84 av den 31 mars 1984 om allmänna tillämpningsföreskrifter för den avgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter (EGT L 90, s. 13).

Många mjölkproducenter hade åtagit sig att avstå från saluförande under en femårsperiod men avsåg att uppta produktionen därefter. Vid utgången av denna period fann de sig vara utan produktionskvot, eftersom det inte fanns någon produktion under det relevanta året som kunde ligga till grund för beräkningen av en referenskvantitet. Följaktligen blev all deras försäljning belagd med tilläggsavgift. Till följd av föregående tvister[5] och efter det att lagstiftningen ändrats[6] tilldelades dessa producenter "särskilda referenskvantiteter" som fastställdes enligt objektiva kriterier. Denna rätt omfattade även den som förvärvade jordbruket från dem.

5. Den aktuella bestämmelsen i förevarande mål är artikel 3a i förordning nr 857/84 i dess lydelse, i synnerhet, enligt förordning nr 1639/91.[7] Det sista stycket i artikel 3a.1 i den del den är relevant har följande lydelse:

" Den producent

...

— som har fått jordbruket genom arv eller genom en överlåtelse som motsvarar arv, efter det att arvlåtarens åtagande enligt förordning (EEG) nr 1078/77 har upphört att gälla men före den 29 juni 1989, skall efter ansökan som skall inges inom en frist av tre månader från den 1 juli 1991 tilldelas en särskild referenskvantitet

...

..."

Tvisten vid den nationella domstolen

6. Det framgår av begäran om förhandsavgörande att Heinrich Bredemeier och hans maka är jordbrukare i Niedersachsen. Från juni 1980 drev han både sitt och sin svärfaders jordbruksföretag. Fram till den 1 oktober 1986 drev han det för sin svärfaders räkning, men sedan dess arrenderar han företaget på obegränsad tid. Arrendekontraktet är slutet på förmånliga villkor, ungefär hälften av gällande marknadspris, enligt vad som har påståtts i syfte

5 — Se särskilt dom av den 28 april 1988 i mål 120/86, Mulder (REG 1988, s. 2321), av den 28 april 1988 i mål 170/86, Georg Von Deetzen I (REG 1988, s. 2355), av den 11 december 1990 i mål C-189/89, Spagl (REG 1990, s. I-4539), av den 11 december 1990 i mål C-217/89, Pastätter, (REG 1990, s. I-4585), och av den 21 mars 1991 i mål C-314/89, Rauh (REG 1991, s. I-1647).

6 — Se särskilt kommissionens förordning (EEG) nr 1546/88 av den 3 juni 1988 om tillämpningsföreskrifter för den tilläggsavgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 (EGT L 139, s. 12), rådets förordning (EEG) nr 764/89 av den 20 mars 1989 om ändring av förordning nr 857/84 om allmänna tillämpningsföreskrifter för den avgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter (EGT L 84, s. 2), kommissionens förordning (EEG) nr 1033/89 av den 20 april 1989 om ändring av förordning (EEG) nr 1546/88 om tillämpningsföreskrifter för den tilläggsavgift som avses i artikel 5c i rådets förordning (EEG) nr 804/68 (EGT L 110, s. 27), och rådets förordning (EEG) nr 1639/91 av den 13 juni 1991 om ändring av förordning (EEG) nr 857/84 om allmänna tillämpningsföreskrifter för den avgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter (EGT L 150, s. 35).

7 — Ovan fotnot 6.

att fortsätta verksamheten i jordbruket i väntan på att Heinrich Bredemeiers maka, som informellt har utsetts till arvtagare av sin fader, så småningom skall ärva det. Uppenbarligen bor de alla tre tillsammans.

7. Mellan juni 1980 och juni 1985, när Heinrich Bredemeier endast drev jordbruksföretaget för sin svärfaders räkning, omfattades detta av ett åtagande om att avstå från saluförande. Heinrich Bredemeier producerade under denna period mjölk på sitt eget jordbruk och tilldelades följaktligen en produktionskvot för kommande år. Svärfaderns jordbruk tilldelades inte någon sådan kvot.

8. När Heinrich Bredemeier år 1989 hörde talas om domstolens avgöranden i målen Mulder och Von Deetzen I [8] ansökte han om en produktionskvot beträffande detta jordbruksföretag. Hans ansökan avslogs med motiveringen att arrendekontraktet hade slutits efter det att åtagandet om att avstå från saluförande hade upphört att gälla. År 1990 ansökte han på nytt och hävdade att arrendet var en transaktion som motsvarar arv. Denna ansökan avslogs också, denna gång med motiveringen att han inte hade ärvt jordbruksföretaget utan arrenderade det. Han väckte därefter talan mot avslagsbesluten.

9. Heinrich Bredemeiers talan ogillades i första instans med motiveringen, i synnerhet, att han inte hade förvärvat egendomen "genom arv eller en överlåtelse som motsvarar arv". Han överklagade denna dom och framhöll därvid de faktiska omständigheter som sammanfattats ovan.

10. Den hänskjutande domstolen ansåg att den inte själv kunde avgöra frågan. Med hänvisning till domstolens dom i målet Von Deetzen II [9] anmärkte den att begreppet "motsvarande överlåtelse" i en närbesläktad bestämmelse [10] "skall tolkas så att det innefattar varje form av överlåtelse med en verkan som kan jämföras med arv, oberoende av dess juridiska form. Begreppet omfattar således de transaktioner mellan en producent och hans presumtive arvtagare som rör jordbruksföretaget i fråga, under förutsättning att det av kontraktsvillkoren framgår att transaktionens

8 — Ovan fotnot 5.

9 — Dom av den 29 oktober 1991 i mål C-44/89, Von Deetzen II, (REG 1991, s. I-5119, punkt 38).

10 — Se nedan punkt 13 och följande punkter.

huvudsakliga syfte är att den presumtive arvtagaren skall fullfölja jordbruksföretagets verksamhet och inte att arvlåtaren skall tillgodogöra sig dess marknadsvärde."

Den nationella domstolen påpekade emellertid att det inte är Heinrich Bredemeier utan hans maka som kommer att ärva ifrågavarande jordbruksföretag.

11. Den nationella domstolen beslutade därför att vilandeförklara målet och begärde förhandsavgörande avseende följande fråga:

"Är det fråga om en 'överlåtelse som motsvarar arv' i den mening som avses i artikel 3a i rådets förordning (EEG) nr 857/84 av den 31 mars 1984 (EGT L 90, s. 13), i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1639/91 av den 13 juni 1991 (EGT L 150, s. 35), när producenten, efter det att hans åtagande att avstå från saluförande enligt förordning (EEG) nr 1078/77 har upphört att gälla, före den 29 juni 1989 arrenderar ut jordbruksföretaget till den blivande arvtagarens make på villkor som är mer förmånliga än normala marknadsvillkor?"

Bedömning

12. De skriftliga yttranden som har inkommit i detta mål är föredömligt kortfattade. Heinrich Bredemeier har inkommit med en sida medan kommissionen inkommit med åtta sidor. Det har inte begärts någon muntlig förhandling. Båda har, i huvudsak, föreslagit att domstolen skall stå fast vid den ståndpunkt som intagits i domen i målet Von Deetzen II, vilket jag håller med om.

Sambandet mellan målet Rauh och målet Von Deetzen II

13. Det kan förefalla en aning svårt att tillämpa denna rättspraxis, eftersom det där behandlas en annan bestämmelse med en något avvikande ordalydelse (i de flesta språkversioner) än den som är aktuell i förevarande mål. Jag anser emellertid inte att detta utgör något hinder.

14. I domen i målet Von Deetzen II tolkades artikel 7a i förordning nr 1546/88 [11] som infördes genom artikel 1.3 i förordning

11 — Ovan fotnot 6.

nr 1033/89 [12]. Där föreskrivs, i huvudsak, att de särskilda referenskvantiteter som en gång har beviljats följer med jordbruksföretaget om det överlåts "genom arv eller en motsvarande transaktion", på samma sätt som gällde redan tidigare beträffande vanliga referenskvantiteter enligt artikel 7 i förordning nr 857/84 [13] när ett jordbruksföretag överläts genom arv.

15. Den bestämmelsen avser således inte beviljandet av en särskild referenskvantitet till ett jordbruksföretag som har överlåtits genom arv eller en motsvarande överlåtelse, vilket är den fråga som behandlas i förevarande mål, utan överlåtelsen av ett jordbruksföretag som redan hade beviljats en sådan kvot.

16. Den i förevarande mål aktuella bestämmelsen infördes i artikel 3a i förordning nr 857/84 [14] genom artikel 1 II a.5 i förordning nr 1639/91. [15] Det anges i det första skälet att denna ändring var nödvändig därför att domstolen i målen Spagl och Pastätter [16] hade förklarat att artikel 3a var ogiltig och "till följd av domstolens tolkning av den nämnda artikeln i målet [Rauh [17]] skall producenter, som förvärvade mjölkproduktionsföretaget genom arv eller en överlåtelse som motsvarar arv och som inte hade gjort någon ansökan mellan den 29 mars och den 29 juni 1989 eller vars ansökan hade avslagits, ha möjlighet att göra eller förnya ansökan". I den ändrade artikeln används även uttrycket "genom arv eller en överlåtelse som motsvarar arv" vilket skiljer sig något från uttrycket "genom arv eller motsvarande transaktion" som domstolen tolkade i målet Von Deetzen II. [18]

12 — Ovan fotnot 6.
13 — Ovan fotnot 4.
14 — Artikel 3a infördes i sin tur genom förordning nr 764/89.
15 — Ovan fotnot 6.
16 — Ovan fotnot 5.

17 I domen i målet Rauh, som avkunnades innan artikel 3a i förordning nr 857/84 ändrades, hämtade domstolen vägledning i terminologin i artikel 7a i förordning 1546/88 och fann att artikel 3a i förordning 857/87 innebär att "på de villkor som där anges, kan en särskild referenskvantitet beviljas en producent som har förvärvat ett jordbruksföretag genom arv eller en motsvarande transaktion efter det att åtagandet att avstå från saluförande har upphört att gälla..."

17 — Ovan fotnot 5.
18 — Skillnaden i ordalydelse förefaller vara mycket liten i de åtta språkversioner som jag har studerat, utom möjligtvis i den portugisiska versionen enligt vilken "motsvarande transaktion" i artikel 7a översätts med "negócio gratuito" medan "överlåtelse som motsvarar arv" i artikel 3a översätts med "via analoga".

18. Det är under dessa omständigheter tydligt att vilket skälet än var till att rådet ändrade ordalydelsen, var avsikten att uttrycken "genom arv eller en överlåtelse som motsvarar arv" i den ändrade versionen av artikel 3a i förordning nr 857/84 och "genom arv eller motsvarande överlåtelse" i artikel 7a i förordning nr 1546/88 skulle ha exakt samma innebörd.

Utvidgning av tolkningen i domen i målet Von Deetzen II

19. Den nationella domstolen står fortfarande inför den svårigheten att tolkningen som gjorts i domen i målet Von Deetzen II avser "den presumtive arvtagaren till företaget", medan det inte är Heinrich Bredemeier utan hans maka som är den presumtive arvtagaren till svärfaderns företag.

20. Kommissionen har framhållit, och jag instämmer, att det avgörande i domen i målet Von Deetzen II är att "den presumtive arvtagaren skall fullfölja jordbruksföretagets verksamhet och inte att arvlåtaren skall tillgodogöra sig dess marknadsvärde" [19] och att det ifrågavarande begreppet avser "varje överlåtelse som har samma verkningar som arv oberoende av överlåtelsens rättsliga form". [20] Dessa definitioner omfattar i princip sådana situationer som i det förevarande fallet där två makar tillsammans bedriver en verksamhet som den ene kommer att ärva och som den andre arrenderar på förmånliga villkor till följd av släktskapet mellan parterna.

21. Det är emellertid, såsom kommissionen vidare har påpekat, viktigt att den presumtive arvtagaren kan göra gällande sina rättigheter och att det inte föreligger någon dold överlåtelse till tredje man. I händelse av äktenskapsskillnad skall den presumtive arvtagaren till exempel kunna göra gällande sin rätt till företaget och produktionskvoten. Dessutom skall villkoret angående överlåtelsens huvudsakliga syfte som uppställs i punkt 38 i domen i målet Von Deetzen II uppfyllas. För att kunna bifalla Heinrich Bredemeiers talan skall den nationella domstolen således först kontrollera att dessa villkor är uppfyllda mot bakgrund av alla faktiska och rättsliga omständigheter i målet.

19 — Punkt 38 i domen.

20 — Punkt 41 i domen, punkt 3 i domslutet.

Förslag till avgörande

22. Jag anser således att domstolen skall ge följande svar till Niedersächsische Oberverwaltungsgericht:

Arrendering av ett jordbruksföretag till maken till företagets presumtive arvtagare utgör en överlåtelse "genom arv eller en överlåtelse som motsvarar arv" i den mening som avses i artikel 3a i rådets förordning (EEG) nr 857/84 under förutsättning

— att det av villkoren i arrendeavtalet framgår att dess huvudsakliga syfte är att den presumtive arvtagaren skall fullfölja jordbruksföretagets verksamhet och inte att arvlåtaren skall tillgodogöra sig dess marknadsvärde, och

— att den presumtive arvtagaren kan göra gällande sina rättigheter till överlåtelsen även i händelse av äktenskapsskillnad eller separation.